

Рівненський державний

гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів здобувачів
вищої освіти

№ 4
2021

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 4

Рівне, 2021

УДК 159.9+316.6

Студентський дайджест. Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти – Випуск 4. – Рівне: РДГУ, 2021. – 145 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчі редактори:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 12 від
29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

14. Мендрух Ю.М. Формування комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з маркетингу: дис. ... канд. пед. наук. / Ю.М. Мендрух. – Київ, 2016. – 268 с.
15. Олександренко К.В. Психологія розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців міжнародних відносин: дис. д-ра. ... психол. наук. / К.В. Олександренко. – Київ, 2014. – 532 с.
16. Оліяр М.П. Теоретико-методичні засади формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів: дис. ... д-ра пед. наук. / М.П. Оліяр. – Одеса, 2016. – 551 с.
17. Пляка Л.В. Психологічні особливості розвитку комунікативної компетентності у майбутніх провізорів: дис. ... канд. психол. наук. / Л.В. Пляка. – Київ, 2010. – 241 с.
18. Столяр З.В. Формування комунікативної компетентності студентів філологічних спеціальностей у процесі вивчення синтаксису: дис. ... канд. пед. наук. / З.В. Столяр. – Острог, 2015. – 236 с.
19. Тимофєєва М.П. Психологічні умови розвитку комунікативної компетентності майбутнього сімейного лікаря: дис. ... канд. псих. наук. / М.П. Тимофєєва. – Київ, 2008. – 202 с.

УДК 159.922.8:17.022.1

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКІВ

Олексійчук Дарина, здобувач ОС «бакалавр»
спеціальності 053 «Практична психологія», 2 курс, РДГУ
Керівник: Дзеджера О. В., старший викладач

Кожне суспільство має унікальну ціннісну сферу, в якій відбивається самотність даної культури. За останні десятиріччя проблема цінностей і ціннісної сфери набула особливої актуальності: у сучасному суспільстві відбувається зміна норм, ламаються старі стереотипи. Ціннісна сфера зламавши попередні стереотипи, стає все більш самостійною і незалежною. Оскільки ціннісна сфера знаходиться в основі вибору життєвих цінностей людини, то їх знання допомагає з'ясувати причини її вчинків і дій. Цінності, які засвоює індивід у процесі розвитку детермінується впливом суспільства, сім'ї, дитячого садочка, шкільного класу, студентської групи, трудового колективу, компанія однолітка – все, це соціальні групи, що становлять найближче оточення особистості і виступають в якості носіїв різних норм і цінностей.

Метою дослідження є аналіз особливостей ціннісної сфери підлітків.

Виклад основного матеріалу. Ціннісна сфера - це динамічна функціональна система, що формує смисли та цілі життєдіяльності людини і регулює способи їх досягнення.

Дослідженням особливостей розвитку ціннісно-сміслової сфери особистості у підлітковому віці присвячені праці таких дослідників, як Г. Гілінського, І. Дубровіної, С. Єрмолича, О. Журавльова, Д. Леонтєєва, Л. Регуша, А. Сірого, Д. Фельдштейна, В. Чудновського та ін. Вчені підкресливали, що ціннісні орієнтації є результатом внутрішньої та зовнішньої взаємодії у процесі розвитку особистості, суб'єктивним відображенням об'єктивного світу у свідомості конкретного індивіда. Будучи усвідомленими, цінності відіграють важливу роль для визначення спрямованості індивіда у соціальному середовищі. Вони підкресливали, що ціннісні орієнтації підлітка формуються поступово у процесі соціалізації його шляхом засвоєння соціальної інформації. Формування системи ціннісних орієнтацій являє собою процес становлення особистості, й ця система є засобом реалізації певних суспільних цілей

Цінності кожної людини - це цілий світ: складний, динамічний, суперечливий. Людина оцінює факти свого життя за їх значимість, реалізує ціннісне ставлення до світу. Цінності і ціннісні орієнтації є тими внутрішніми пружинами, тими спонуканами, які мотивують поведінку людини, схиляють її діяти певним чином. Цінність з погляду соціальної психології - це переживання значущості, вартісності, пріоритетності певної ідеальної

сутності (ідеї) , яка може безпосередньо втілюватись у тих чи інших об'єктах та явищах. Цінність відбиває ставлення людини до дійсності (до тих чи інших фактів, подій, явищ), до інших людей, до самої себе. Відносини ці можуть бути різними в різних культурах і народів, соціальних групах. За своєю суттю, цінності - це узагальненні поняття про те, що для людини є бажаним, до чого слід прагнути, тобто вони спрямовують її як мета, на досягнення якої слід скеровувати свої задуми, рішення, вчинки, дії.

Особистість зростає в міру того, як зростають її життєві цілі. Наявність життєвих цінностей у свідомості людини залежить як від вікового етапу, на якому знаходиться індивід, новоутворень цього періоду, так і рівня розвитку суспільства загалом. Відповідно з основними сферами суспільного життя зазвичай розрізняють три групи цінностей: матеріальні, соціально-політичні, духовні. Це вищі цінності, як зауважує Д. Місенг, до яких відноситься перш за все: світ, життя людства; уявлення про справедливість, свободу, права та обов'язки людей, дружбу і кохання; родинні зв'язки; цінності діяльності (праця, творчість, творення, пізнання істини); цінності самозбереження (життя, здоров'я); цінності самоствердження, самореалізації; цінності, що характеризують вибір особистих якостей (чесність, хоробрість, вірність, справедливість, добро) [2, с.201].

Сучасне суспільство багато століть перебуває в стані постійного конфлікту поколінь. Сьогоднішнє молоде покоління опиняється в складній ситуації: різні перевороти в соціально-економічному устрої супроводжується кризою ціннісної свідомості. Соціальні цінності, якими жили «батьки», в даний час втратили практичне значення для «дітей». Існує така класифікація факторів ціннісних орієнтацій, на що вказує Г. В. Чайка, : зовнішні та внутрішні фактори. До зовнішніх факторів відноситься: умови життя, матеріальне забезпечення, спосіб життя, відношення батьків, відношення мікросередовища, преса, телебачення, вплив школи. До внутрішніх факторів відноситься: особисті мотиви, інтереси, самооцінка фізичного «Я», направленість особистості, рівень домагань, тип темпераменту, соціотип, емоційний стан, переконання, бажання, стан здоров'я . Ціннісні орієнтації формуються в ході індивідуального розвитку в результаті сприйняття та усвідомлення інформації, спілкування емоційних контактів, взаємодії з навколишнім світом. Показниками сформованості ціннісних орієнтацій є не лише міра засвоєння базових цінностей, а й міра їх віддачі. Тому формування цього феномену передбачає організацію такої діяльності, у котрій розвиваються якості, які дозволяють людині діяти самостійно, ініціативно й творчо [3, с.38].

Формування цінностей починається перш за все в сім'ї. Сім'я є унікальним інститутом соціалізації, оскільки її неможливо замінити ніякою іншою соціальною групою. Саме в сім'ї здійснюється перший адаптаційний період соціального життя особистості. До 6-7 років для дитини - головне, соціальне оточення, яке формують його звички, основи соціальних відносин, систему значимостей. У цей період визначається система відносин дитини до себе, інших (відношення до близьких і до людей взагалі), різних видів дій. Саме в сім'ї діти набувають перші навички взаємодії, освоюють перші соціальні ролі, осмислюють перші норми і цінності. Саме в сім'ї засвоюються, копіюються зразки реагування на різні ситуації, на ставлення до різних об'єктів і явищ життя. У формуванні підлітків багатьох особистісних якостей важливу роль відіграє також і соціальне оточення. Підлітковий вік на думку О. В. Жулінської є дуже особливим етапом розвитку особистості, а також це вік, де відзначається переоцінка цінностей. Саме в підлітковому віці починають встановлювати певне коло інтересів [1, с.32].

Це коло інтересів є психологічною базою ціннісних орієнтацій підлітка. Розвивається інтерес до психологічних переживань інших людей і до своїх власних. Ще одним чинником формування цінностей у підлітків набуває спілкування, який набуває ряд специфічних рис: розширення кола контактних груп, в які включаються підлітки, і в той же час, велика вибірковість у спілкуванні, яка проявляється зокрема, в чіткій диференціації груп спілкування на товариські, з досить широким складом членів і обмеженою інтенсивністю спілкування всередині них, і дружні, з якими підліток ідентифікує себе, і які він прагне використовувати як стандарт для самооцінки і як джерело цінності. Система ціннісних орієнтацій становить основу відносин до навколишнього світу, до інших людей, до себе

самого, основу світогляду, основу життєвої концепції і стилю життя кожного соціального шару і, в свою чергу, впливає на соціалізацію підлітка.

Підлітковий вік – це один з найважливіших етапів життя людини. Це межа між дитинством і дорослим життям, пов'язана з віком обов'язкової участі людини в суспільному житті. Підлітковий вік охоплює період 11-12 до 14-15 років, що відповідає середньому шкільному вікові, тобто 5-9 класам. У цей час в особистості відбуваються складні і суперечливі зміни. Перехід від дитинства до дорослості складає основний зміст і специфічну відмінність всіх сторін розвитку в цей період – фізичного, розумового, морального, соціального. Зміни відбуваються за порівняно короткий час, здебільшого бувають несподіваними і надають процесові розвитку стрибкоподібного, бурхливого характеру. Майже завжди ці зміни супроводжуються появою у підлітка суб'єктивних труднощів. Ускладнюється і його виховання, оскільки підліток не підкоряється впливам дорослих, у різних формах проявляє непослух, опір і протест (упертість, грубість, негативізм, замкненість). Такому становищу сприяють і суб'єктивні враження: різкі фізичні зміни, мрії та ідеали, які починають уявлятися вже менш реальними, кризові зіткнення з самим собою і сім'єю, почуття самотності та прагнення швидше досягнути статусу дорослої людини.

Основним чинником розвитку підлітка є його власна соціальна активність, спрямована на засвоєння важливих для нього зразків поведінки і цінностей, на побудову стосунків з дорослими, ровесниками. Підлітки включаються у різні види суспільно корисної діяльності, що розширює сферу їхнього спілкування, можливості засвоєння соціальних цінностей, сприяє формуванню моральних якостей особистості. Починає формуватися стійке коло інтересів, який є психологічною базою ціннісних орієнтацій підлітків. Розвивається інтерес до власних психологічним переживанням і переживань інших людей для підлітка характерна зміна ставлення до дорослих. Він починає критичніше оцінювати їх слова і вчинки, аналізувати поведінку, стосунки, соціальну позицію. Однак вимоги підлітка до дорослого є дещо суперечливими. Він прагне самостійності, протестує проти опіки, контролю, недовіри, відчуваючи водночас тривогу і ляк за необхідності долати проблеми, сподівається на допомогу і підтримку дорослого, але не завжди відверто зізнається в цьому. «Підйоми» і «падіння» в цьому віці обумовлені якісними змінами, які, з одного боку, супроводжуються появою у самого підлітка значущих суб'єктивних труднощів різного порядку, а з іншого – виникненням об'єктивних перешкод при його взаємодії з довкіллям. Така варіативність змін пов'язана з протиріччями підліткового віку. Сучасні дослідники підліткового віку зійшлися у важливості визначення одного протиріччя. З одного боку, підлітковість – це вік соціалізації, вращування в світ людської культури та суспільних цінностей, а з другого – це вік індивідуалізації, відкриття та утвердження власного унікального і неповторного Я [8, с.111].

Висновки. Отже, підлітковий період є важливим етапом особистісного та психічного розвитку. Підлітковий період характеризується певними видами діяльності, новоутвореннями, соціальною ситуацією, формуванням ціннісних орієнтацій. Ціннісні орієнтації проявляються і розкриваються через уміння структурувати життєві ситуації, оцінювання себе, інших, приймати рішення в конфліктних ситуаціях та знаходити вихід у проблемних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Жулінська О. В. Формування ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді в психологопедагогічних умовах / О. В. Жулінська // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2011. – № 32–33.
2. Місенг Д. Ціннісні орієнтації сучасного українського юнацтва / Д. Місенг // *Психологічні виміри культури, економіки, управління: Науковий журнал*. – 2018. – Том 11. – с.198-205.
3. Чайка Г. В. Ціннісно-сміслова сфера у кризові періоди розвитку особистості / Г. В. Чайка // *Актуальні проблеми психології*. – 2015. – Т.9, Вип.6. – с.93-101.

4. Яновська Т. А., Когут І. В. Особливості ціннісно-сислової сфери підлітків / . В. Когут, Т. А. Яновська // Психологія і особистість : наук. журнал / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. - 2020. – Вип. 2(18). – С.198-204.

УДК 159.942:37.015.3-057.87

ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА УСПІШНІСТЬ СТУДЕНТІВ

Остапук Олена, здобувач ОС «бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія», 2 курс, РДГУ
Керівник: Джеджерера О. В., старший викладач

Сьогодні питання вивчення емоційної складової процесу навчання привертають дедалі більшу увагу дослідників в Україні та за кордоном. Інтерес до проблем формування емоційного стану студентів обумовлений тим, що від ступеня його розвитку залежать навчальні результати студентів, адаптація їх в університеті та мотивація до навчання. Емоції істотно впливають на когнітивні процеси особистості, включаючи сприйняття, увагу, навчання, пам'ять, мислення. Емоції слугують своєрідним власним ставленням людини як до навколишнього середовища, так і до самої себе. В емоціях і почуттях проявляється задоволення або незадоволення особистості своєю поведінкою, вчинками, висловлюваннями, діяльністю, в тому числі й навчальною. Навчальна діяльність, зокрема студентів, породжує цілий спектр емоцій: задоволення – занепокоєння, радість – розчарування, здивування – байдужість. Із основних емоцій найбільше дидактичне значення мають інтереси, радість, сумніви та здивування. Позитивні емоції від будь-якої праці визначаються її успішністю. Найбільш значущі результати роботи визивають сильні задоволення та радість, менші – слабші [2, с. 163].

Мета дослідження – проаналізувати вплив емоцій на успішність студентів в навчальній діяльності.

Проблематика емоційного впливу на навчальну діяльність була предметом дослідження багатьох науковців. Так, поняття сутності емоцій і почуттів, їх функцій та класифікації досліджували такі вчені, як: Г. Бреслав, Л. Виготський, В. Вілюнас, Р. Вудворте, Д. Додонов, К. Ізард, Є. Ільїн, Д. Ліндслі, Г. Костюк, Л. Куліков, О. Леонт'єв, Я. Рейковський, С. Рубінштейн, П. Сімонов, Г. Шингаров, П. Якобсон та ін. Роль емоцій у навчальному процесі вивчали науковці: А. Алексюк, Ю. Бабанський, С. Кириченко, М. Скойкін, Н. Скрипченко. Актуальними з огляду проблематики дослідження є наукові доробки, присвячені взаємозв'язку емоційного ставлення до навчальної діяльності студентів та якості засвоєння ними знань і наявності мотивів навчання (Л. Божович, Н. Зубалій, А. Маркова) [2, с. 164].

Виклад основного матеріалу дослідження. Емоції є важливим елементом навчального процесу, оскільки вони супроводжують практично всі аспекти пізнання. Испити, тести, виступи на семінарах і конференціях, домашні завдання та терміни їх виконання пов'язані з різними емоційними станами, які включають занепокоєння, задоволення від навчання, розчарування, розгубленість, нудьгу і т. д. Дослідження вітчизняних та зарубіжних учених показали, що на когнітивні процеси людини впливають емоції, включаючи увагу, мислення, пам'ять, сприйняття, міркування та навчання. Ці чинники відіграють вирішальну роль у навчальному процесі. Невипадково, успішність у навчальній та професійній діяльності залежить від здатності розпізнавати, зрозуміти та керувати своїми емоціями ефективним та позитивним способом, а також розуміти наміри, мотивацію та бажання інших людей. Хоча емоції давно вивчені, вони не мають єдиного визначення. Емоції описують складний набір взаємодії між суб'єктивними та об'єктивними змінними, що опосередковані нервовою та гормональними системами і можуть:

- викликати афективні переживання емоційної валентності (задоволення-невдоволення) та емоційного збудження (висока-низька активація / заспокійливий-збуджувачий);

ЗМІСТ

БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів	3
БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів.....	7
БЫЛИНСКАЯ Е. Проявление синдрома эмоционального выгорания у медицинских работников	10
БОРТНИК М. Психологічні особливості проявів інфантилізму в підлітковому віці.....	14
ВЛАСНОВА А. Психологічні особливості подружніх стосунків із різним типом прихильності у різні вікові періоди	17
ВОЙТОВИЧ К. Психологічний аналіз розвитку креативності в молодшому шкільному віці.....	20
ВОЛОЩУК В. Особливості організації театральної діяльності у психолого-педагогічному просторі	22
ГАВРИЛЮК О., НАЗРЕЦЬ Л. Вплив вікових особливостей на мотивацію навчальної діяльності школярів	25
ГНІВОШЕВСЬКА А., КУЛАКОВ Р. Психологічні особливості комп'ютерної залежності у підлітковому віці	28
ГРИЦЮК К. Причини булінгу у підлітковому віці	32
ГУРАНЕЦЬ А. Особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя та адаптації студентів-першокурсників до навчання у ЗВО.....	34
ДАВИДЮК В., ХОМИЧ І. Роль спілкування у формуванні особистості	37
ДВОРАК Д., КУЛАКОВА Л. Психологічна профілактика боулінгу серед молодших школярів.....	39
ДЕМ'ЯНЮК В., КУЛАКОВА Л. Сепарація як феномен міжособистісних стосунків.....	43
ДЗЬОБА Ю. Теоретичний аналіз понять «одnodітні» та «багатодітна» родини	46
ДОЛЯ Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	50
КЛИМЧУК І., КУЛАКОВА Л. Психологічний стрес сучасної молоді: чинники та особистісні детермінанти	53
ЛЕВЧЕНЯ В., НАЗРЕЦЬ Л. Пізнавальний інтерес як мотив навчально-пізнавальної діяльності школярів	56
МАРКОВА І. Емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	59
МИСАН Я. Основні підходи до розвитку творчої діяльності у сучасній педагогічній і психологічній науці	62
МИХАЙЛОВА Т. Емпіричне дослідження особливостей поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	65
МИХАЛЮК Ю. Референтна група однолітків як фактор прояву конфліктності в юнацькому віці	69
НОВОСАД Т. Проблема комунікативної компетентності майбутніх фахівців.....	72
ОЛЕКСІЙЧУК Д. Особливості ціннісної сфери підлітків	75
ОСТАПУК О. Вплив емоцій на успішність студентів	78

ПАВЛОВА Р., КУЛАКОВА Л. Вплив соціальних мереж на зміст ціннісних орієнтацій у підлітковому віці	81
ПАВЛЮК І., БЕРЕЗЮК Т. Психологічна допомога особистості методами арт-терапії	84
ПАЗДНІКОВА С. Психологічні чинники дезадаптації дітей молодшого шкільного віку.....	89
ПИЛИПЧУК І. Основні підходи до розуміння соціально-психологічної адаптації у сучасній психологічній науці	90
ПОЛЮХОВИЧ Т., БЕРЕЗЮК Т. Емоційний інтелект як складова професійної успішності майбутніх фахівців	93
ПОЛЯК К. Інноваційні підходи до управління сучасним загальноосвітнім навчально-виховним закладом	96
САВА О., КОРЧАКОВА Н. Пути формирования национального самосознания (Зарубежный опыт).....	97
САВЧУК В. Особливості самопрезентації студентів.....	99
САКОВСЬКА О. Особливості психологічного дослідження тривожності підлітків ...	102
САМЧУК І. Особливості корекції тривожності у ранньому юнацькому віці	104
СВИСТУН В. Особливості психологічної корекції шкільної тривожності молодших школярів	108
СЕМЕНЧЕНКО Р., КОРЧАКОВА Н. Емоційна направленість як чинник мізогінії	110
СОСОНЮК О., СОЗОНЮК О. Індивідуальні особливості регуляції і саморегуляції поведінки підлітка	112
ТАРАРОВА А. Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі	115
ТИШИНСЬКА Я., ЮРЧУК О. Особливості використання спортивного танцю в процесі розвитку рухової активності дітей старшого дошкільного віку	117
ТРАЧИК М. Теоретичне та експериментальне вивчення експериментальне вивчення особливостей ігрової діяльності дітей на етапі вікових криз	119
ХОМА О., БЕРЕЗЮК Т. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці.....	122
ЧИЧУК Ю. Вплив взаємостосунків із батьками на особистісний розвиток дитини ...	125
ЧОРНОУС Я., НАЗАРЕЦЬ Л.М. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів.....	127
ШЕВЧУК О. Особливості психологічного дослідження самоствавлення підлітків ...	130
ШПРАХА Л., КУЛАКОВА Л. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів	132
ЮЩУК А. Особливості міжособистісних стосунків у юнацькому віці	135
ЯКИМЕЦЬ М., КУЛАКОВА Л. Чинники психологічного благополуччя особистості.	137
ЛОНГІНОВА О., КОРЧАКОВА Н. Феномен співзалежності в аб'юзивних стосунках	141